

# FIGYELŐSZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapokban megjelent, műszaki könyvtárakat érdeklő folyóirat-cikkek rövid ismertetését.

028.8:002:62

Érdekes adatok. A műszaki könyvek propagandájának módszereiről. - SZMIRNOVA, Sz. - Bibliotekar', 1957. 12. sz. p. 38-41. T.:OMK.

A moszkvai Csehov Könyvtár havonta kétszer bibliográfiai mutatót ad ki a technikatörténet köréből.

Hetente egy könyvtáros ismerteti az új szerzeményeket, valamint a kiadó közeljövőben megjelenő könyveit.

Differenciált műszaki irodalmi propaganda munkát végez a Lenin kerületi 7.sz. odesszai könyvtár. Legutóbbi olvasói konferenciájukon az automatizálás, az üzemszervezés kérdései szerepeltek.

Módszertanilag kitűnő plakátok és kiállítások népszerűsítik a műszaki könyvtár szolgáltatásait, állományát. Az új könyvek és folyóiratok, valamint a soronkövetkező olvasókonferenciákon megvitatandó művek vitrinekben vannak közszemlére téve. "Élőszó ujság" szolgálatukkal felkeresik az üzemeket, gyárakat és egyes műszaki problémákról a korszerű irodalom alapján ismertetéseket tartanak, melynek végén felhívják a figyelmet a könyvtárban az adott témáról szóló művekre. Az előadásokat rendszerint filmvetítés követi.

Az ivanovoi M.Gorkij Központi Könyvtár bulletint ad ki kérdés-felelet formában. A bulletin első bekezdése pl. tisztázza a témák fogalmát, - itt az általános műszaki rész található, míg a kiadvány második felében különböző szakmunkák kategóriáknak megfelelően csoportosították az anyagot.

Az azerbajdzsáni M.F.Ahundov Könyvtár a Smida gyár műszaki könyvtárával, valamint a műszaki tudományos AzINMASA könyvtárával együtt megjelentette az "Ipargazdasági lapok"-at.

A mérnökök és munkások egyöntetű véleménye szerint a kiadvány nagy segítséget nyújt mindennapi munkájukban azzal, hogy tájékoztat a hazai és külföldi élenjáró munkamódszerekről, új technológiákról, gépi berendezésekről, stb.

/T.E./

002:061.22/42/05"1957"

The Work of ASLIB for the year ended december 1957.

/Az ASLIB 1957. évi tevékenysége/. London, 1958. Aslib, 31 p.

Az angliai Szakkönyvtárak és Tájékoztató Szervezetek Egyesülete 1957. évi tevékenységéről kiadott részletes jelentés számottevő fejlődésről számol be a dokumentáció területén. Az ASLIB taglétszáma múlt évben újabb 10%-kal emelkedett és az egyesület által megtartott továbbképző tanfolyamok és konferenciák a könyvtárügy és dokumentáció különböző időszerű kérdéseiről igen nagy népszerűségnek örvendtek. Ilyen rövid továbbképző tanfolyamokat tartottak haladó decimálók számára, megismételték a szovjet és kelet-európai irodalom kezeléséről tartott tanfolyamot és külön tanfolyam foglalkozott a folyóiratok helyes kezelésének kérdésével. A különböző konferenciákon tárgyalt témák közül figyelemreméltó a tárgyszavas szakrend kialakításának korszerű irányzataival kapcsolatos előadás és vita, valamint az atomenergia irodalmának beszerzéséről és hozzáférhetőségéről tartott előadássorozat.

Kiterjedtek az ASLIB nemzetközi kapcsolatai, és külön bizottság foglalkozik az ez év novemberében Washingtonban tartandó nemzetközi tudományos tájékoztatási kongresszus előadásainak előkészítésével. Az ASLIB jövőbeni tervei közül kiemelkedő az új, most épülő székházában berendezésre kerülő olvasóterem, amelynél a könyvtári és dokumentációs legkülönbözőbb tájékoztatási módszereket a gyakorlatban kívánják bemutatni, ill. szemléltetni. /V.P.-né/

002:061.22/494/053"1958"

A Svájci Dokumentációs Szövetség ezévi közgyűlése. - Schweizerische Bauztg., 76. k. 20. sz. 1958. P. 310.

A Svájci Dokumentációs Szövetség folyó év június 1.-2. között tartotta ezévi közgyűlését Zürichben. A közgyűlés tárgysorozatán két előadás szerepelt, amelyet élénk vita követett. Az előadások tárgya "A dokumentáció segédeszközének mai helyzete", ill. "Az üzemi archivum /irattár/ és a dokumentáció" volt. A közgyűlés résztvevői üzemi látogatás

során megtekintették az Escher-Wyss gyárat és annak dokumentációját tanulmányozták.

002:002.2"1957"

A dokumentáció 1957. évi irodalmának és tevékenységének szemléje. - SCHUTZE, G. - Special Libraries, 1958. febr. p. 70-84. T.:OMK.

193 dokumentációval foglalkozó könyv, folyóiratcikk és egyéb kiadvány szemleszerű összefoglalója a következő alcímek alatt: Tájékoztatási központok felé, - Kalauz az utvesztőben. - A dokumentumok osztályozásának szempontjai. - Elektronikus bibliográfia. - Mikro - könyvtárak. - Érintkezés a technika világában. - Akadályfutás a nyelvi korlátokon. - A dokumentáció menetközben.

Maga a tanulmány, mint dokumentációs műfaj /összefoglaló szemle/ is igen érdekes. /B.S./

002:66/47/

Vegyipari dokumentáció a Szovjetunióban. - MACHELSON, S.G. - American Documentation, 1958. jan. p. 20-22. T.:OMK.

A Felsőoktatási Minisztérium Állami Tudományos Könyvtára hivatalból megkap minden szovjet kiadványt, ezenkívül 1500 külföldi folyóiratot, járat. Információit a különböző ipari minisztériumok részére küldi szét. Évenként 260 címre 12.000 tájékoztatót küld szét összesen 350.000 példányban. Kivonatokat 17 főosztályban 1000 témára csoportosítja. A könnyen hozzáférhető szovjet lapok cikkeiről készült kivonatok terjedelme 6-800 n, a korlátozott példányszámban megjelenő lapok cik kivonatai 1-2000 n terjedelműek, míg a külföldi lapok cikkeiről 4000 n hosszúságú kivonatokat közöl. A kivonatokat külön-külön kartonokra sokszorosítják /figyelőszolgálat/. Háromhavonként azután tárgykör szerint összekötve is kiadják azokat könyvtári használat céljára.

1952-ben megalakult a Szovjet Tudományos Akadémia Tudományos Tájékoztató Intézete. Ez az intézet jelenleg 1000 szovjet és 9000 külföldi tudományos és műszaki folyóirat kivonatolását végzi 41 nyelvből. A lapok közül több mint 5000 tartalmaz cikkeket a kémia tárgyköréből. A kéthetenként megjelenő Kémia című szovjet referáló lapban közölt referátumok száma az elmúlt években a következőképpen alakult:

|      |   |         |
|------|---|---------|
| 1954 | - | 41.000  |
| 1955 | - | 75.000  |
| 1956 | - | 120.000 |

A Szovjetunióban az irodalomkutatás és a fordítói munka gépesítésének kérdésével is igen eredményesen foglalkoznak. /B.S./

02:002.007:62

Hogyan segítheti a kiadványszerkesztő a könyvtárost?

- JACKSON, E. B. - Special Librarian, 1958. jan. p. 17-21. T.:OMK.

A műszaki szakírók, kiadók és a különféle kiadványok szerkesztői két fő területen segíthetik a könyvtárosokat:

1/ szigorú "születés-szabályozás"-sal, megakadályozva azt, hogy felesleges újabb dokumentum anyag zuduljon a könyvtárakra és

2/ azzal, hogy kiadványaikat minél "élvezhetőbbé" /könnyen kezelhetővé/ teszik a könyvtáros számára: megfelelő A4-es mérettel; a fedő- és a címlapon az összes bibliográfiai adatok pontos feltüntetésével /megjelenés időpontja, kiadó, sorozatszám, decimális szám, utalás a fordítás eredetijére, stb./; a címlap hátoldalán összefoglaló kivonattal; tartalomjegyzékkel; a táblázatok, ábrák és melléletek számszerű feltüntetésével; a lapszámozás folyamatosságával; címfelvételi mintával; stb. /B.S./

028.8:002.007:62

A könyvtár segítsége a műszaki kiadványok szerkesztőinek. - WEILL, B.H.; POLAND, L.B. - Special Libraries, 1958. jan. p. 11-16. T.:OMK.

Valamikor régen a vállalati műszaki kiadványok összeállítói és a szakkönyvtárosok teljesen külön álltak egymástól. A szakíró /ebben az értelemben/ műszaki szakember volt, akik különböző műszaki jellegű kiadványok megírását és szerkesztését végezte, a könyvtáros pedig kizárólag beszerzéssel, raktározással és olvastatással foglalkozott. Ma ezek az éles különbségek már eltűnőben vannak.

A különböző kiadványoknál felhasználható kézikönyvek, folyóiratok, indexek és referáló lapok ismertetése. /B.S./

023.5:002.007:62

A könyvtárosi és a műszaki szakírói tevékenység összefüggései. - BAER, K.E. - Special Libraries, 1958. jan. p. 5-10. T.:OMK.

A civilizáció az emberi érintkezésen alapszik. Egy-egy szervezet - legyen az ipari, pénzügyi, kereskedelmi, okta-



tásügyi vagy egyéb - feladata, hogy saját területén ápolja és gazdagítsa a civilizációt. A könyvtárosokra és a műszaki szakírókra közös feladatok várnak a szervezett érintkezés biztosítása terén, amely a következő 3 összetevőből áll: az információ felfogása, értelmezése és terjesztése /szétszórása/. Ebben az értelemben Amerikában műszaki szakírón /technical writer/ a különböző vállalati kiadványok szerkesztőit és összeállítóit értik, a könyvtároson pedig a dokumentalistákat is. /"A könyvtárosok és dokumentalisták megkülönböztetése csak az Egyesült Államokon kívül lehetséges."/

Egy vállalatban belül a szervezeti bonyolultság egyenes arányban nő nagyságával, és ez magával hozza az írásbeli közlemények, jelentések és kiadványok szükségességét. Ebben a fókuszban foglal helyet a könyvtáros és a kiadványokat összeállító szakíró, akiknek helyzete egy vállalatban belül igen változó. Az Amerikai Szakkönyvtáros Egyesület /SLA/ most legutóbb kérdőívet bocsátott ki tagjai részére, és a beérkezett válaszokból megállapítja, hogy

- 1/ a könyvtárosok és szakírók a vezetés részei. Eredményes munkájuk csak akkor biztosítható, ha nem egy osztályhoz vagy csoporthoz tartoznak, hanem a szervezet egészére kiterjedő vezetéshez.
- 2/ A könyvtárosi és a kiadványokat készítő munkát koordinálni kell. Ennek a koordinálásnak nem helyes módja, ha a két funkciót egybevonják.
- 3/ a különféle kiadványok /lapszemlék, reportok, folyóiratok, brosurák, stb/ kiadói és szerkesztői munkái egymástól pontosan elhatárolhatók és elhatárolandók. /B.S./

018.11:027.54/753/

+ A Library of Congress 1898-1942. között beérkezett műveinek nyomtatott cédula-katalógusa a közeljövőben megjelenik könyvalakjában. /Prospektus/

A New-Ork-i Pageant Books, Inc. kiadásában rövidesen megjelenik könyvalakban a Library of Congress nyomtatott cédula-katalógusa. Ez a munka fotoreprodukcióval készül és 167 kötetben kb. 108.000 oldal terjedelemben ismerteti a Library of Congresshez 1898. augusztus- 1942. július 31. között beérkezett műveket. A katalógus oldalanként 18 címléírást tartalmazva /8 és félszer 11 méretben/ több mint 200.000 műről ad majd tájékoztatást a szerzők nevének betűrendjében, a latin, görög, cyrill és héber abc-szerint ismertetve a műveket. Tartalmazza nemcsak a Library of

Congress-ben található műveket, hanem sok esetben az egyes nagy egyetemi könyvtárak könyveit is. Ez a katalógus nélkülözhetetlen segédeszköz lesz a könyvtárosok számára.

Tekintettel arra, hogy a kiadó csak korlátozott példányszámban jelenteti meg ezt a művet, az előfizetéseket ajánlatos sürgősen, késedelem nélkül eszközölni. Előfizetési feltételek:

1. A teljes mű /167 kötet/ előzetes kifizetése esetén: 1250 \$ a megrendelést azonban 1958. jun. 1. előtt kell továbbítani a kiadóhoz, számla egyenlítésének határideje 1958. szept. 1.
2. Előfizethetők a kötetek megjelenésük sorrendjében is, ilymódon egy-egy kötet előfizetési díja 8 \$ /A teljes mű összesen 1336 \$-ba kerül./
3. Végül a szállítás után 30 nappal is fizethető a teljes munka, ezesetben az előfizetési díj 1500 \$

Az első 12 kötet kiadása 1958. szeptemberére várható. Ez időpont után az előfizetők havonta kb. 12-15 kötetet fognak kézhez kapni, mígcsak a sorozat teljessé nem válik.

Tekintettel a nagy érdeklődésre, a kiadó már most tervbevette a katalógus első kiegészítő kötetének a kiadását, mely az 1942-1948. évek között beérkezett műveket fogja tartalmazni. /S.Z-né/

018.11:027.54/753/

A Library of Congress katalógusának kiadása. - Bulletin de l'Unesco á l'Intention des Bibliothéques 1958. jan. p. 24. T.:OMK.

A New-York-i Pageant Book Company elhatározta, hogy kiadja a Library of Congress teljes cédula-katalógusának anyagát, mely tartalmazza a Washington-i könyvtár állományát a sorozatok gyűjtésétől 1898. augusztustól kezdődően 1942. júliusáig. Ez a teljes katalógus 167 kötetből áll és magában foglalja a könyvtár kb. 4,250.000 kötetes gyűjteményét. Fenti katalógus először Edwards Brothers, Inc., Ann Arbor, Michigan kiadásában 1945-ben jelent meg mindössze 400 példányban, mely példányszám rendkívül gyorsan elfogyott. Az új kiadás csak előfizetés útján szereshető be. /S.Z-né/

022.481:025.354

Cardineer - forgó karex. - GWINNER, E. M. - Special Libraries, 1958. jan. p. 29. T.:OMK.

A Washingtoni Egyetem jogi karának könyvtárában eredményesen alkalmazzák a Cardineer elnevezésű gépet, amely tu-

lajdonképpen nem más, mint egy kardex lapokat tartalmazó forgó kerék. Az asztalmagasságu fémfoglatba helyezett kerék elektromos meghajtásu, és lábpedállal működik. A forgó kerék 8 szelvényből áll össze, melyek a kerékről a foglatat felső nyitott részén át leemelhetők, és külön is kezelhetők, de keresésnél vagy bejegyzéseknél a foglatban is használhatók.

A Cardineer 1-1 szelvénye 750, összesen tehát 1600 kardex-lap befogadására alkalmas. Kiválóan alkalmas kurrens sorozatok és folyóiratok nyilvántartására. /B.S./

022.9.004.69/47/

A Szovjetunióban bizottság foglalkozik a könyvtárak berendezésének felújításával. - Bull. de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques. 1958. február-március. 63 p. T.:OMK.

A Moszkva-i Lenin Könyvtárban a Szovjetunió különböző szakkönyvtárainak bevonásával bizottságot hoztak létre a könyvtári felszerelések, berendezések korszerűsítésének tanulmányozására. Munkája során a bizottság tanulmányozta a SZU és a külföldi könyvtárak legujabb tapasztalatait a könyvtár-építészeti, a könyvtár-tervezés, a könyvtárak berendezése terén. Foglalkozott egy olyan könyvtár építészeti tervével, melyben a raktárak az alsó emeletek teljes területét foglalják el. Az építészeti megoldásnak ezt a formáját a bizottság először a Finn-karél autonóm terület állami könyvtárának új épületében alkalmazta. Jelenleg ugyancsak sikerrel alkalmazzák ezt a megoldást a Moszkva-i Egyetem Központi Könyvtárában is. Ebben a könyvtárban a központi raktári állomány /5,000.000.- kötet/ két alsó emeletet foglal el, segédgyűjtemények pedig két keskeny fordulóban nyernek majd elhelyezést, mindegyik összeköttetésben lévén közvetlenül a három felső-emeleti olvasóteremmel.

Az olvasótermek és a raktárak felszerelése céljából a bizottság jelenleg foglalkozik különböző típusú állványzatok tanulmányozásával és kísérletezik a fém és a fa egyéb anyagokkal történő helyettesítésével. A múlt év folyamán a bizottság albumot állított össze és adott ki sajtolt acéllemezekből készült "minta" raktári állványzatokról, felülvizsgálta a könyvtárak tervezésénél alkalmazott normákat és megállapította az új normákat, melyek közzétételére rövidesen sor kerül.

A bizottság olyan technikai feltételek megteremtésére törekszik, amelyek hivatottak a könyvtáros napi feladatainak elvégzését megkönnyíteni: a szerzeményezés, katalogizálás, a könyvek kezelése és a könyvek helyes konzerválása terén. A

korszerűsítésére alakított bizottság reméli, hogy a különböző külföldi könyvtárak is ismertetni fogják álláspontjukat a téren, hogy egyesült erővel, a tapasztalatok kicserélése útján a legjobb eredményeket érhessék el ezen a vonalon.  
/S.Z-né/

025.354:652.3

Néhány eljárás katalóguscédulák előállítására és sokszorosítására. - FRANK, Otto - Bull. de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques. 1958. febr.-márc. 43-49 p. T.:OMK.

A cikk részletesen tárgyalja a katalóguscédulák különböző előállítási és sokszorosítási módját a legegyszerűbbtől: a gépen irt cédulától, a legkorszerűbb xerografikus sokszorosítási eljárásig. Felsorolja és ismerteti az egyes eljárásokat: Diazomásolat, Ormig, Stencil, Rotaprint, Retocé rendszerű sokszorosítás. Mikrofilm. Xerográfia.

A cikk taglalja különböző sokszorosítási eljárások előnyeit. Amennyiben csak néhány másolati példányra van szükség, akkor a címleírásokat leghelyesebb egy A/4 alakú ivre írni 4-5 másolattal írógépen. Az így elkészített címleírások szétvághatók és kartonra felragaszthatók.

Diazo-másolatot készíthetünk, ha a sokszorosítás száma nem haladja meg a tizet.

Ormig rendszerű sokszorosítással 10-15 példány között készíthető másolat.

A Diazo, Ormig, Stencil-eljárások azért előnyösek, mert nemcsak hogy nem költségesek, de szakszemélyzetet sem igényelnek, csupán gondosságot és figyelmet kívánnak a másolatok készítője részéről.

Rotaprint eljárás. A gépen irt szöveget aluminium vagy cinklemezre írják. A Rota sokszorosítási eljárás költsége-sebb és szakszemélyzetet igényel.

Mikrofilm. Teljes katalógusok másolására ill. megőrkítésére igen jó eljárás a mikrofilm. 35 mm film alkalmazásával jegyzék-alakú katalógust készíthetünk olyképpen, hogy 4-8 cédulát rakunk egymás mellé az A/4 alakú iv méretének megfelelően. 16 mm-es filmmel az eredeti katalógus cédulákat egyenként, egymás után vehetjük fel.

Xerográfia. A xerograf sokszorosító eljárással nagyszámu-másolat nyerhető néhány perc leforgása alatt. A berendezés kezelése nem feltétlenül igényel szakszemélyzetet, kezelőjének azonban ismernie kell a xerografikus eljárás módszereit. /S.Z-né/

Osztályozás a kerámiai ipar részére. - La Ceramica, 1957. jun. p. 53-55. T.: EM Dpk.Nyom.

A kerámiai tárgy szakirodalom osztályozásánál alkalmazható egyetemes tizedes osztályozás /ETO/ előnyei és fogyatékosságai. A hibák kiküszöbölését célozza a kerámia tárgykörére szerkesztett P.R.E. /Fédération des Produits Réfractaires Européens/ osztályozó rendszer, amelyet néhány nyugati szakkönyvtár sikerrel alkalmaz. A rendszer ismertetése. /D.J./

025.855

A könyvtári selejtezés problémája. - BJÖRKBOM, C. - Tidskrift för Dokumentation, 1957. 6.sz. p. 67-70. T.:OMK.

A könyvtárügy alapvető elvei megváltoztak. Régebben a könyvvállomány, a katalógus szent és érinthetetlen dolog volt; ma már azonban a selejtezés /sokszor zuzdába küldést jelentve/ gyakorlati könyvtári problémaként jelentkezik.

A könyvtárak közötti együttműködés kapcsán világszerte un. gyűjtőkönyvtárakat hoznak létre, egy bizonyos földrajzi határon belül, a régi és elavult irodalom őrzésére. A gyűjtőkönyvtár az általa őrzött anyagot tekintve lehet: könyvtári szolgáltatásokat ellátó intézmény, amely régi, de még aktuális anyaggal rendelkezik; továbbá raktárjellegű könyvtár, mely teljesen elavult irodalmat őriz.

A raktári teherként jelentkező olyan régi és elavult könyveket, amelyeknek a tárolása munkaigényesebb és költségesebb, mint a mű átkölcsönzése, a raktárkönyvből ki kell selejtezni. Azaz át kell adni egy gyűjtőkönyvtárnak megőrzésre, vagy esetleg zuzdába kell küldeni.

A könyvtáraknak ma már ki kellene selejtezni minden újonnan megjelenő, vagy javított kiadási mű előző kiadását. A selejtezésnek természetesen a katalóguskartonokra is ki kell terjednie.

Felvetődik a kérdés, hogy megéri-e a fáradságot a dupluskönyvekről összeállított listák készítése és szétküldése. Ez a tevékenység végső soron elavult irodalomra vonatkozik. Ha pedig így van, nem érdemes a könyvek kötésére sokat költeni.

Ma már a könyvtárosnak arra is kell gondolnia, hogy megkönnyítse a könyvek tönkretévésének a módját. /M.L-né/



Nagyobb figyelmet a szabadalmi irodalomnak. - PLUZSNIK, A. - TOMAHIN, N. - Bibliotekar', 1958. 1. sz. p. 6-9. T.:OMK.

A Korolenko könyvtárban /Harkov/ létrehozták a szabadalmi tár betű- és szakrendes katalógusát. Emellett folyamatosan értesítik olvasóikat új szerzeményeikről /levél, nyomtatott utmutatók, rádió/, bibliográfiákat adnak ki az ipar különböző területeinek fontos és aktuális műszaki kérdéseiről.

Az ukrán Krupszkaja könyvtár ellátja a Sztálin-terület iparvállalatait a vonatkozó szabadalmi anyag dokumentációival.

Hasonlóképpen, de fejlettebb formában tájékoztatja az ipar műszaki gárdáját a Gorkij-területi Lenin könyvtár, mely bulletin formájában hívja fel figyelmüket szabadalmi gyűjteményükre. A szabadalmi tájékoztatás igen elterjedt a nagy iparvidékeken is /Kujbisev, Cseljabinszk, Sztálingrad/.

A szabadalmi tárák létrehozása és az ezzel kapcsolatos tájékoztató munka azonban nem nagy multra tekinthet vissza, - az 1956. április 12-i 232. számú Kulturális Minisztériumi, valamint az Orosz SzFSZK 1956. június 11.-i rendeletei írják elő elsősorban a műszaki, de a köztársasági, területi, kerületi könyvtárak részére is a szabadalmi gyűjtemények megte-remtését, feldolgozását, s a műszaki tájékoztatás kiterjesztését erre a területre is.

A szabadalmi részlegekkel szemben támasztott követelmények:

1. az állomány összetételét és továbbfejlesztését összhangba kell hozni a környék ipargazdasági profiljával.
2. Rendszeresen tájékoztatni kell a helyi üzemeket, vállalatokat, tervező intézeteket a szabadalmakról profiljuknak megfelelően.
3. Segítséget nyújtani a feltalálóknak, ujitóknak, észszerűsítőknak alkotó munkájukban a folyamatos szabadalmi tájékoztatással.

Az Összövetségi Szabadalmi Könyvtár az ügy támogatása érdekében módszertani utmutatót dolgozott ki a területi könyvtárosok számára.

A könyvtárak a szabadalmakat különböző forrásokból szerzik be: az Összövetségi Könyvkamarától, a Szabványkiadótól, az Összövetségi Szabadalmi Könyvtárból.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett működő Műszaki Tudományos Információs Intézet 1957-ben 50 000 külföldi szabadalmat referált és tovább folytatta az expressz tájékoztatások kiadását. A jövőben azonban, a raktározási problémák elkerülésére s elsősorban a kölcsönzés érdekében



nagyértékben fogják alkalmazni a mikrofilm technikát, főleg a külföldi szabadalmak vonatkozásában.

Szerző ezt követően foglalkozik a betű- és szakrendes szabadalmi katalógusok funkcióival, módszertani kérdéseivel, helyükkel a műszaki információ keretében. Áttekintést ad azokról a szovjet műszaki lapokról, melyek, ha nagyobb kiadásokkal is, közölnek szabadalmi anyagot /Sztal', Ugol', Ljogkaja Promislenoszt', Radiotekhnika, stb./ /T.E./

681.64:026/027

A gyorsmásoló-gépek fejlődése. - SCOTT, P. - American Arch., 1957. júl. p. 239-251.

A legtöbb könyvtárban ma is a fotókópia és a mikrofilm jelenti a fényképészeti uton történő sokszorosítás alapját, de a gyorsmásoló gépi berendezések gazdaságosságuknál és gyorsaságuknál fogva egyre nagyobb tért hódítanak a kisebb intézményeknél is. Az ilyenfajta gépekkel szemben támasztott 13féle igénynek azonban mindezekig egy berendezés sem felelt meg maradéktalanul.

A gyorsmásolás terén ezidőszereint öt alapvető eljárás ismeretes és használatos:

- 1/ az elektromágneses Xerograph és Electrofax. Mindkettő drága és komplikált berendezést igényel, amellyel könyvekről nem teszik lehetővé másolatok készítését, és ugyancsak nem alkalmazhatók néhány szín reprodukálására. A Xerograph olcsó offset nyomatok, valamint állandó mikrofilm nagyítások készítésére is alkalmas.
- 2/ a diazo eljárás, amely a fény fehéritő képességén alapszik. Gyakorlatilag csak az egyoldalu és fényátteresztő dokumentumok másolásánál alkalmazható. Kópiájának élettartama 5-25 év.
- 3/ a thermografia. A Thermofax eljárásnál a kívánt szövegről visszaverődő infravörös sugarak egy hőérzékeny papíron negatív képet eredményeznek. Egy példányos másolatnál ez az eljárás igen bevált, teljesen száraz és igen gyors, de színes tintával vagy golyóstollal készült szövegek vagy rajzok másolására nem alkalmas.

A kapott kópia raktározás után is igen hőérzékeny marad. Az eljárás továbbfejlesztését jelenti az a - jelenleg még kereskedelmi forgalomban nem kapható - berendezés, amely ibolyántuli és infravörös-sugarakat alkalmaz. Ez a módszer nagyobb élességű és színmásolási képességet eredményez.

4a/ a diffúziós átvitel, mint a Contoura és a Copy Cat, amelynél átvilágítással először egy kontakt negatív készül, majd pozitív és negatív papír egymásrahe-lyezésével közvetlen pozitív másolat "születik".

4b/ a zselatin átvitel, amely hasonló az előző eljárás-hoz azzal a különbséggel, hogy itt a "kópiát" a ne-gatív nem exponált részének puha, fekete zselatin rétege "nyomja". Egy negatívról 5-6 további másolat készíthető.

Mindkét /4a, 4b/ eljárás másolatai jóval olvasha-tóbbak az előző módszerekkel készültekénél, de nem érik el a mikrofilmről készült nagyításokat, és kópiáik sem oly időtállóak.

5/ a facsimile - fotóelektromos eljárás, amely a ké-pet rádióhullámokká alakítja át. A hullámok azután tüvel olvasható képet rajzolnak egy vegyileg kezelt papírra. Így a távolból is készíthetünk másolato-kat, amelyeknek olvashatósága azonban még sok ki-vámmivalót hagy maga után.

Általában megállapítható, hogy a folyadékok használa-tával járó eljárások -még mikrofilmre vonatkoztatva is - a gyakorlatban egyre inkább tért veszítenek. /B.S./

026:061.6:629.113

A Ford Művek Kutatóintézetének új műszaki könyvtára.

- GORMAN, D. W. - Special Libraries, 1958. febr. p. 66-69.  
T.:OMK.

A Ford Művek dearborni /Michigan állam/ új kutatóinté-zetének "L" alaku épületében elhelyezkedő műszaki könyvtár a könyvtárosok és építészek közös tervezése alapján készült el.

A második emeleten helyet foglaló könyvtár a következő helyiségekből áll:

a/ olvasóterem. 14 x 10 méter, 30 férőhellyel, 4,3 és 2 személyes olvasói asztalokkal. A terem egyik fa-lán vannak a katalógusok, a másikon polcokon kb. 500 kurrens folyóirat, a harmadik oldalon indexek és referáló lapok.

b/ rakár. 12.5 x 29 méter. 240 cm. magas vaspolcain 20.000 kötet fér el.

c-d/ mellékhelyiségek.

e/ mikrofilm szoba, mikrofilm és mikrocard leolvasó /260/, berendezésekkel.

f-h/ feldolgozó helyiségek, a könyvtárosok munkahelyei.  
/B.S./

A műszaki könyvtár segíti a termelést. - PEREPELKIN, P. - Bibliotekar', 1957. 12.sz. p. 34-38. T.:OMK.

A magnitogorszki kohászati kombinát műszaki könyvtára délelőtt 10-től este 9-ig, ünnepnapokon 10-6 óráig áll a dolgozók rendelkezésére. Ezen túlmenőleg 9 fiókkönyvtára és 19 vándorkönyvtára működik a kombinát területén.

A könyvtárnak jelenleg 12 700 olvasója van, ebből 3400 a fiók és vándorkönyvtárakban. Az olvasók 250 000 könyv és folyóirat között válogathatnak.

A szerzeményezés üteme évente átlag 20 000 új könyv, emellett 117 szovjet és 88 külföldi folyóiratra, valamint 122 "expressz tájékoztatás"-ra fizetnek elő.

A könyvtár dolgozói az idegen nyelvet ismerő mérnökök köréből dokumentációs brigádot szerveztek s a szakcikkekből kartonokra készült referátumokból katalógust építettek ki a közelmúltban. A referáltatás Anglia, Franciaország, Nyugat-németország, Belgium, Olaszország és a népi demokratikus államok kohászati folyóirataira terjed ki.

1956-ban havonta rendeztek ankétokat az aktuális politikai és műszaki kérdésekről.

Új szerzeményeikről 300-500 példányban adnak ki értesítést. Emellett szakszerűnti csoportosításban a rádióban és újságokban propagálják az új szerzeményeket /1956-ban 34 közlemény jelent meg a sajtóban és 12-t olvastak be a rádióban/.

A könyvtárosok nagy súlyt helyeznek az olvasókkal történő egyéni foglalkozásra. 1956-ban 5200 írásos, 361 szóbeli műszaki információt nyújtottak a mérnököknek, technikusoknak és munkásoknak. Egyre nő a külföldi szakirodalmat eredetiben tanulmányozók száma is. A megfelelő művek kiválasztásában a témakartotékok mellett a legnagyobb segítséget a Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett működő Összszövetségi Információs Intézet "Expressz tájékoztatás" o. kiadványa jelenti.

A könyvtár kollektívája jó munkájának eredményeként a szakirodalom tanulmányozása alapján sok találmányt, újítást, és ésszerűsítést készítettek a kombinát dolgozói. /T.E./

026:338.4+38

Mi a szakkönyvtár és mit tehet a kereskedelemért és az iparért? - LEFEBVRE, L. - Special Libraries, 1958. febr. p. 53-57. T.: OMK.

Ma már fantasztikusnak tűnik az, hogy volt a történelemnek egy korszaka, amikor még egy ember képes volt a tudo-

mányok egészének megismerésére, kora minden könyvének elolvasására. Ilyenfajta bölcsek látogatták az alexandriai könyvtárat, de még 3 évszázaddal ezelőtt is egy szaktudós át tudta tanulmányozni szakmájának minden a világon megjelent könyvét, sőt folyóiratát is /hiszen ekkor még csak a Journal des Savants és a Philosophical Transactions című szakfolyóiratok léteztek csak/.

A tudomány specializálódása és a szakfolyóiratok számának növekedése a századfordulón azonban már olyan nagyméretű volt, hogy a korabeli bibliográfus már joggal tehetette azt a nyugtalanító kijelentést, hogy "a folyóiratok rémületbe ejteték a kutatást". A szakfolyóiratok száma azután 1939 után -mely évet a kutatómunka ugrásszerű fejlődése kiindulópontjának tekintünk - az áttekinthetetlensége megnőtt. Dr. Vastborg így foglalja össze a mai helyzetet: "A műszaki irodalom kb. 60 millió oldalon jelenik meg évenként, ez 100.000 kötet 600 oldalas könyvnek felel meg, azaz egymás mellé rakva több mint 3 kilométert tesz ki."

Charles Bernier a következőkkel egészíti ki ezt a jellemző képet: "Ha egy kémikus 30 nyelven tud folyékonyan olvasni, és január 1-én elkezdi tanulmányozni egy év teljes vegyipari szakirodalmát - heti 40 órát olvasván, óránként 4 cikk átlagsebességgel - akkor munkáját még 10 év múlva sem fogja befejezni."

Ebben az áttekinthetetlen káoszban a szakkönyvtárosnak kell rendet teremtenie. A szakkönyvtár szükségességét és hasznosságát éppen ezért ma már egyre több és több vállalat ismeri fel. Amerikában a szakkönyvtárak fenntartására és fejlesztésére /kb.2000 műszaki könyvtár/ két költségvetési mutatószám alakult ki:

a vállalat kifizetett munkabéreinek két százaléka vagy műszakianként évi 250 dollár. /B.S./

026:373.62:407

Könyvtárak: a műszaki oktatás elősegítői. - VERULAM, M.

A. - Aslib Proceedings, 1957. dec. p. 365-375. T.:OMK.

A tudomány birodalmában az új gyártmányok, technológiai eljárások és felfedezések megértéshez nyelvtudásra is szükség van. Jó könyvtáros elképzelhetetlen megfelelő nyelvtudás nélkül.

Angliában a nyelvtanítás még mindig elsősorban és kizárólagosan a francia nyelvre összpontosul, és az ebből hátrányok mind jobban szembetűnővé válnak, annál is inkább, mert magát a francia nyelvet is oly rosszul tanítják, hogy alig létezik olyan angol, aki jól beszél és ír franciául

/hacsak nem élt hosszabb időn keresztül Franciaországban/. A franciáknak értékes irodalmuk és kulturális tradíciójuk van. De a francia nyelv már nem a diplomácia nyelve; az angol átvette ezt a szerepét. Nem a tudomány nyelve többé; az angol, a német és az orosz nyelv küzd ezért a megtiszteltetésért. A kereskedelmi élet nyelve sem; az angol után a spanyol következik ezen a téren. /Spanyolul 150 millió ember beszél, háromszorannyi, mint franciául./ Végezetül pedig a francia ma már nem az a második nyelv, amit saját anyanyelve után a világon mindenki elsősorban tanul meg.

Az angol oktatásügynek számolnia kell ezzel a helyzettel, éppen ezért a cikk szerzője javasolja, hogy a nyelvoktatást profilizálni kell: hol franciára, hol oroszra, hol németre, hol spanyolra. A könyvtárosok nyelvtudását is célszerű lenne ezek szerint a szempontok szerint befolyásolni. /B.S./

026:62/47/

A műszaki könyvtáraknak nyújtott segítség. - DRODOCKAJA, N. - Bibliotekar', 1958. 1. sz. p. 43. T.:OMK.

Az építőipar és általában a szovjet ipar átszervezése után nagymértékben megnőtt a műszaki könyvtárak jelentősége, a szakirodalom széleskörű terjesztése, a műszaki dolgozók színvonalának emelése, a termelés mennyiségi és minőségi növelésének területén.

Ebben az összefüggésben a módszertani munka differenciáltabbá válik, a könyvtárosokkal szemben az élet egyre nagyobb követelményeket támaszt.

A Liszhimpromsztroj tröszt műszaki könyvtára 1949-ben alakult, s ma már 25 000 kötettel, 1100 olvasóval és 12 műhely, illetve vándorkönyvtárral rendelkezik. Ezeket a sikereket a Vegyipari Minisztérium Központi Műszaki Könyvtárának módszertani segítségével érték el.

A tröszt könyvtárának szerzeményezését a GOSSZTROJ műszaki információs intézet munkatársai patronálják a szakkönyvek kiválogatásával, s a nehezen hozzáférhető központi beszerzésével.

A műszaki könyvtárak munkájának módszertani és egyéb támogatása végső soron a Szovjetunió Kulturális Minisztériumának feladata.

A cikk írója azonban felveti, hogy a központi irányítást célszerű lenne decentralizálni, és a műszaki könyvtárak felügyeleti és támogatási jogát a területi könyvtárakra bízni, amelyek jobban ismerik a helyi problémákat. E cél érdekében a területi könyvtárak hozzanak létre módszertani csoportokat. /T.E./



Ertekezlet a műszaki oktatással foglalkozó intézmények könyvtáiról. London. 1957. október 30. - Aslib Proceedings. 1957. dec., 1958. jan. p. 361-383. 1-14. T.:OMK.

A brit Oktatásügyi Minisztérium 1957-ben kibocsátott 323 számú körlevele a "Műszaki közép- és főiskolák" könyvtáraival foglalkozik. A hivatalos megállapítások és előre-mutató irányelvek megvitatására az érdekeltek országos jellegű konferenciát tartottak Londonban.

Az előadói referátumokból kitűnik, hogy az Egyesült Királyságban 555 intézmény foglalkozik műszaki oktatással, de ezek közül csak 160-ban /közel 1/3-ának/ van "könyvtárnak" nevezhető helyisége, legalább 300 kötetnyi álmánnyal". Ennélfogva csak igen kevés tud megfelelni kettős feladatának, amely

- 1/ a tanszemélyzet és a hallgatók olvasói igényeinek kielégítése, valamint
- 2/ szoros együttműködés az ipari vállalatokkal.

A konferencia résztvevői megállapították, hogy ezeknek az iskolai könyvtáraknak általában igen rossz a pénzügyi ellátottságuk, éppen ezért próbálják egyre többen megnyerni maguknak a nagyobb vállalatok támogatását. A számszerű fejlődés ugyan kedvező képet mutat, de mindaddig nem lehet kielégítő, míg az illetékes szervek a könyvtárakat nem tekintik ugyanolyan fontosságúnak, mint a laboratóriumokat és a kísérleti műhelyeket.

A műszaki oktatással foglalkozó intézmények könyvtárait jelenleg általában csak a következő feladatokra használják:

- 1/ dolgozószobaként, mikor a hallgatók a könyvtárban tanulnak. Ehhez általában nem is kölcsönöznek könyvet. /"A könyvvállománynál többet ér számukra egy csinos dekoráció./
- 2/ kölcsönzőhelyiségként.
- 3/ olyan könyvgyűjteményként, ahol, az olvasók minden irányítás és utbaigazítás nélkül kereshetik a részükre szükséges irodalmat.
- 4/ a kutatólaboratórium előszobájaként.

Természetesen egy jó könyvtárnak magasabbrendű feladatok intézésére is alkalmasnak kell lennie.

Fejlődésükhöz mindenképpen szükséges, hogy a hallgatók részére a tanrend megfelelő szabadidőt biztosítson amit a diákok a könyvtár látogatására fordíthatnak. Ezzel párhuzamosan ösztönözni kell őket a könyvtárak használatára olyan

feladatok adásával, amelyeknek megoldásához elkerülhetetlen a szakirodalmi kutatás. Következő lépésként meg kell őket tanítani a könyvtár használatára, és a könyvtárosnak egyenrangú szerepet kell biztosítani az oktató személyzetne belül. /B.S./

05/47-62/

A kevésbé ismert nyelveken megjelenő folyóiratokról. -  
Tidskrift för Dokumentation, 1958. jan. p. 12. T.:OMK.

A legfontosabb segédeszköz, amely felvilágosít a népi-demokratikus országokban megjelent folyóiratokról a Német Demokratikus Köztársaságban megjelenő POSTZEITUNGSLISTE -TEIL AUSLAND, melyet a Ministerium für Post- und Fernmeldewesen ad ki évenként. A jegyzék közli a Szovjetunióban, Albániában, Bulgáriában, Kínában, Mongóliában, Lengyelországon Romániában, Csehszlovákiában, Magyarországon és Koreában megjelenő folyóiratok cimeit.

Ezenkívül a MEZSDUNARODNAJA KNYIGA ad ki évenként egy listát a jugoszláv és bolgár folyóiratokról. Ugyancsak az NDK-ban jelenik meg a FACHZEITSCHRIFTEN VOLKSDEMOKRATISCHER LÄNDER MIT ANDERSSPRACHLICHEN ZUSAMENFASSUNGEN című stencilezett kiadvány, mely lengyel, csehszlovák, magyar és román folyóiratok címeinek a felsorolását közli. /M.L-né/

- X - X - X -